

(*Cercle Màgic*, 672).

Crec haver-ho sentit una mica menys des del Llobregat cap al NE., però més o menys pertot; de la zona NE. no en tinc notes; però s'explica bé pel fet que el clima menys sec de la «Catalunya humida» es presta menys a trobar-ne i parlar-ne, tant o més que per les raons geològiques (que donen lloc a parlar més aviat de *terrers*, *gres*, *turo*, no gaire diferents). Precisem la localització d'AlcM (que no discrepa gaire d'això): com a nom de terra comparable a l'argila, en tinc nota de les Garrigues i Baix Segre (Almatret, Soleràs, Aitona, 1935-6); a Sort em deien que certa edificació era feta «am tapàs» (1931) (fet que interessa per a *tàpia*, infra).

Cap al Sud, continua per tota la zona valenciana al N. del Túria. «El Pujolet de Gasset --- és un montícul d'argiles o *tapàs*, amb petita crosta de conglomerat a la perifèria», explica en el Maestrat l'excavador JBPorcar (BSCC XIV, 81); «és tot blanc, no ho veu allà dalt? és que el terreny del Mas de Llac és ple de *tapàs*», Lluçena; vora Cabanes de l'Arc: «Racó 'l *tapàs*, o els *tapàsos*»; n'hi ha força a Xilxes cap als *serradals* o 'dunes'; a l'Alcora, la gran partida per damunt del Sòl de l'Horta, es coneix per *El Tapàs* (1961); a Algímia de la Baronia el comparaven amb el *RODENO*, sense confondre-l'hi (1962). Però de la capital cap al Sud, ja només he sentit parlar de *tap*.

«*Tap blanc* i *tap blau*» és el nom que en el partit d'Albaida donen a les margues blanques i blaves que en caracteritzen el terreny (Sarhou C., GGRV Val. II, 4); «Els *taps* de la vall de Ceta: és una cosa que sorprèn vore tanta quantitat d'eixa espècie de greda o ciment lent, que en nenguna part del món s'encontra un eixemplar semblant, ni que forme llomes sanceres --- y sobretot el fondo dels barrancs, eixint en conseqüència puesto, que se cave només uns quants pams, y apareixent blau, y molt compacte per a poder sostindre un dipòsit d'aigües»; i el compara amb la *llacorella* de les comarques d'Albaida, Cocentaina i Dénia, però aquesta és més fluixa i n'hi ha menys: MGadea (*T. del Xè I*, 216). Se l'anotava EValor al marge de *greda* del *DFa*, com a cosa semblant, o «una mena d'argila», sense seguretat d'una cosa ni l'altra (c. 1950). Com a nom d'una «pedra fluixa» Xaló, tinc nota allí d'una partida *El Tap*, i d'una *Cova del Tap* a Benasau; en el toll de Gorgo-róbio (entre Bocairent i Fontanars), el terreny «com és el terreny, rogenc? —No tant: és un *tap blanc* de fer rajola, i també penya blanca»; a 'les Foies' de Fageca, a la vista d'una planassa de roca o terra rociosa: «què és allò? —És un llisar de *tap*»; a la Vall de Gallinera, parlant del sòl d'aquelles serres: «ací tenim tres classes: *pedra*, *tab blau* i *penya-llosa*» (1963).

Fora del català aquest mot i la seva família a penes es troben més que en llengua d'oc, si no és que vagi tenint alguna penetració a l'alt Aragó: com m'ho fa creure el NL i apel·latiu *taspon*, que m'expliquen a Sallent de Gállego com «terròs de terra, gleva, fems...» (1966), que em sembla resultat d'un encreuament de *tap* o *tapón amb el quasi-sinònim *TASCÓ*, i família

d'ATASCAR (*DCEC/DECH*).

En llengua d'oc sí que ens consta bé, i no pas de poc ni amb escassa extensió: Roergue *tap* «sous-sol composé d'argile très dure ---» en el diccionari de Vayssier, que també el dona com a sinònim s. v. «*cron*, *tap*, sous-sol dur ---», i d'altra banda estès fins a designar una «petite butte, petit tertre», variació de sentit ben comprensible a causa dels *terrers* de margues, greses i tapàs, freqüents en tants paisatges secs; també en el tolosà «*tap*: tuf, couche non perméable», «tertre, petite éminence» Visner, amb els exs. «trou-ban le *tap*: nous trouvons la terre ferme», «de nostre *tap*: de l'endroit élevé où nous sommes»; ja Doujat (1637) havia publicat la glossa «*tap*: tertre», si bé en eds. posteriors ho canviaren en «tertre». I entra en el gascó: «*tap*, vers l'Armagnac, tertre» Lespy-R. (també Palay) i *teparrot* = *tap* ibid. St. Gaudens «*tap*: terre pierreuse ou mêlée de pierrettes» (Dupleich); i cf. infra, a propòsit de *tàpia*.

Ja en tenim un testimoni c. 1240 en el *Donat Proensal* (PSW VIII, 57) (que recull especialment vocabulari de cap al SE. llengüadocià), si bé només amb la vaga definició llatina «lutum» (referint-se a un munt d'argila, segurament, o cosa semblant); en tot cas no es pot dubtar d'un sentit igual, o quasi, al català, en un passatge en francès: «les eaux d'icelle rivière passant par fonds de terre grasses de pur *tap* ou limon argilleux, ne roulent aucun sable» (cita de Delboulle, *Rom.* xxxv, 408); no em consta de quin riu es tracta, però com que això és en la versió del S. XVI (ed. 1671, 416) dels «Us et coutumes de la mer», provinents de la zona d'Oléron (uns 20-30 km. N. de l'estuari de la Gironda), deu referir-se a la Garona o la Charente: és a dir Guiena o Saintonge.¹

No s'ha publicat gran cosa sobre l'origen del cat. i oc. *tap*, *tapàs*: de fet quasi res² fora de les meves notes del *DCEC/DECH* articles TAPIA i TUPIDO (v, 696b28, 37ss., 53ss.), en què, seguint les petjades de Schuchardt i Sainéan (*Sources Indig.* II, 130), els lligava amb *atapeir* i anàlegs, i amb l'hispanic general *tàpia*, en qualitat de creacions de fons onomatopèic a base d'una arrel *TAP!* que primitivament expressà la idea de piconar, pitjar i afetgegar els materials terrosos o tèxtils fins a tornar-los compactes; i encara en realitat les notes de Schuchardt es refereixen sobretot a *tàpia* i als mots en *tep-/tup-* (*ZRPb.* xxiii, 196-7; xxix, 561; xxxvi, 37).

L'origen onomatopèic dels tres tipus *tapàs*, *atapeir* i *tàpia*, ja constitueix en si un suport mutu; i un altre fort argument en pro d'aquesta idea tenim en notar-hi el fet més característic de tals formacions: o sigui l'existència de variants d'aquests termes amb sentit igual o anàleg, però dotades d'un cos fonètic paral·lel, o quasi idèntic, amb lleu variació en la vocal o en la consonant.

En llengua d'oc *tepe* «tertre, monticule, petite cime abrupte», amb terminació provinent de -*ARIUM*, ja usat pel poeta gascó —Armanhac— Pey de Garrós (a. 1561). «N'aués pas tu Condo l'ahicalhada, / prou bera, saub qu'era un pauc pigalhada, / qui 't declaréc